

Rapport for prosjektet ”Landbruk lillepluss”

Bakgrunn:

Bakgrunnen for prosjektet var en henvendelse fra Landbruks- og matdepartementet tidlig på høsten 2005. Etter to møter i departementet ble vi enige om opplegget, og det ble sendt en endelig søknad fra Hageselskapet. Landbruks- og matdepartementet overførte de omforente kr 100.000, og arbeidet ble straks igangsatt. Landbruks- og matdepartementet synes nå å være opptatt av at barn i barnehager skal lære litt om matproduksjon, og at forbruket av sunne matvarer som frukt og grønt skal øke. Det vises for øvrig til LMD-notat av 11.08.05, skrevet av Per Hallvard Eliassen, Avdeling for matpolitikk, til Styringsgruppen for skole- og grøntprosjektene.

Prosjektet er todelt: Del 1 omfatter etablering av frukttrær og bærbusker i fem pilotbarnehager i Oslo, samt utarbeiding av en veileder som skal gjøre det mulig for barnehagepersonalet å gi disse plantene riktig stell. Del 2 omfatter innkjøp av grønnsakfrø og annet materiell som skal brukes i de samme barnehagene våren 2006, og utarbeiding av en veileder om dyrking av grønnsaker og urter.

Involverte aktører i pilotprosjektet:

Landbruks- og matdepartementet
Hageselskapet sentralt
Hageselskapets Osloavdeling
De lokale hagelagene
Foreldre
Barnehagepersonell
Barna

Interne ressurspersoner i Hageselskapet sentralt:

Gustav Redalen, faglig leder og professor i hagebruk
Ane Gyri Sjøvik, lærer og landskapsarkitekt
Annie Mette Riis, landskapsarkitekt
Edle Liebe, landskapsarkitekt
Torborg Galteland, journalist i Norsk Hagetidend

Det er særlig Annie Mette Riis og Gustav Redalen som har vært engasjert i dette prosjektet.

Ressurspersoner i hagelagene

Rolf Pettersen, Nordstrand hagelag og leder i Oslostyret
Marit Karlsen, Grefsen hagelag, nestleder i Oslostyret
May Sandved, Golia hagelag

Rolf Pettersen har lagt ned et omfattende arbeid i forbindelse med koordinering, innkjøp og snekring av plantekasser.

Lokallagenes rolle

Lokallagsmedlemmene fungerer som ”faddere” for barna, eventuelt også for foreldrene og barnehagepersonellet, ved at de veileder og hjelper til under utplantingen og følger opp prosjektet når plantene behøver beskjæring, gjødsling og oppbinding.

Positiv holdning og støtte

I forbindelse med innkjøp av planter og frø har vi, da de fikk rede på hva plantene/frøene skulle brukes til, fått svært gunstig pris av Norplant AS og Torgersens Frø AS.

Del 1: Plantingen av frukttrær og bærbusker

Prosjektet har vekket stor interesse hos både barn, foreldre og de ansatte i barnehagene. Plantingen foregikk på dagtid og flere steder deltok de største barna ved å grave, trampe rundt plantene o.s.v.

Bilder

Det er blitt tatt bilder i alle barnehagene, men noen av barnehagene har strenge regler i forbindelse med bruk av bilder offentlig. En av barnehagene har sendt bilder, men bildene var for dårlige til at de kunne brukes. Bildene i denne rapporten er derfor hentet fra kun 2 av barnehagene, Nylænde barnehage (de fleste) og Golia barnehage (merket).

Bildet under er tatt i Golia barnehage.

Frukt- og bærsorter:

Det er i utvalget av frukt- og bærsorter lagt vekt på at de skal være sterke mot sykdommer og at de så langt det er mulig er selvfertile, dersom det da ikke plantes flere sorter av samme art som kan pollinere hverandre. Pga. spesielle ønsker i et enkelt tilfelle ble det også plantet trær av Gråpære, som bruker svært lang tid på å komme i bæring (opptil 10 år er ikke uvanlig), med dette var ikke planlagt fra prosjektledelsens side. Disse trærne kan bli flotte tuntrær, og etter hvert vil de også gi frukt, forutsatt at det finnes pæretrær av en aktuell pollensort i nærheten. Pga. tilfeldigheter ble det i en barnehage også plantet noen busker av hageblåbær, til tross for at disse har spesielle krav til vekstforholdene og ikke er så enkle å lykkes med som de andre bærslagene.

Jordforbruk

Pga. opplysninger om høyt forurensningsinnhold i jorda i Oslo-barnehager ble vi nødt til å skifte ut mye av den stedeagne jorda med ny jord. Kostnadene til jord er derfor blitt noe større enn forventet.

Tidspunkt for utplantninger:

Golia barnehage:

30.09

Etterstadgt. barnehage:

07.10

Nylænde barnehage:

06.10 epletrær

17.10 ribs og aronia

20.10 Blåbær

26.10 solbær og stikkelsbær

Forsinkelsen i Nylænde barnehage skyldes at noen av plantene (2 solbær, 2 stikkelsbær og 2 blåbær) måtte stå i plantekasser pga. jordmangel, og det var tidkrevende å snekre kassene.

Bjerkealléen barnehage:

13.10

Sørhellinga barnehage:

05.10

Del 2: Forberedelser høsten 2005 til grønnsakdyrking våren 2006

Valg av grønnsakslag:

Ved utvalg av grønnsaker har vi lagt vekt på resultatene i undersøkelsen nevnt nedenfor, erfaring fra tidligere prosjekter, samt at det skal være enklest mulig å dyrke og få raske resultater.

Ifølge artikkelen ”Børn og grønnsaker”, i det danske tidsskriftet ”Frukt og grønt” 9/2005 foretrekker barn søte og milde grønnsaker som gulrot, agurk, sukkermais, grønne erter, tomat og salat.

Hele 22 % av barna som var med i undersøkelsen foretrakk gulrot, 19 % agurk, 12 % sukkermais, 10% grønne erter og tomat, og 8% salat.

Plantekarmer:

Det er anskaffet plantekarmer til plantene for å unngå tråkking i bedene, 2 til hver barnehage.

Såbrett:

4 klassesett til hver barnehage

Veiledere:

Det er i pilotprosjektet utarbeidet to illustrerte veiledere, ”Dyrking av frukt og bær i barnehagen” og ”Dyrking av grønnsaker og urter i barnehagen”. Veilederne se så godt som ferdige men det gjenstår litt layoutarbeid som vi håper å få gjort i løpet av noen dager. Veilederne blir ettersendt både i papirversjon og elektronisk, så snart de er klare, forhåpentligvis i midten av desember. Veilederne vil også bli lagt ut på Hageselskapets nettside www.hageselskapet.no. Det er Annie Mette Riis som har skrevet veilederne, hovedsakelig i samarbeid med Gustav Redalen, Rolf Pettersen og Torborg Galteland.

Tidlig under arbeidet ble det vurdert om veilederne skulle gjøres så enkle at barna selv kunne få utbytte av å bli i dem. Vi kom imidlertid til at veilederne måtte skrives med tanke på

barnehagepersonalet. Også da ble det lagt vekt på å gjøre stoffet lett tilgjengelig slik at også de helt uten faglig bakgrunn skulle kunne få noe ut av det.

Reportasje i Norsk Hagetidend

Torborg Galteland arbeider nå med en reportasje om pilotprosjektet til Hageselskapets tidsskrift Norsk Hagetidend, som leses av 165.000 personer. Det er foreløpig ikke bestemt hvilken utgave av Norsk Hagetidend artikkelen vil komme med i.

Utgifter:

Utgifter del 1, dyrking av frukt og bær i barnehagen:

Utgifter materialer:	
Materialer til kasser og stativ til nett	3959,00
Planter, jord, gjødsel, musevern og støttestokker, nett til søtkirsebær, rips og blåbær	7605,50
Til sammen	11564,50

Andre utgifter Osloavdelingen, Hageselskapet:	
Dugnadstimer: 46 t à 125	5750,00
Kjørekostnader:	682,00
Til sammen:	6432,00

Utgifter Hageselskapet sentralt:	
Administrasjon:	8000,00
Veileder: 85 t à 625	53125,00
Til sammen	61125,00

Til sammen, del 1:	79121,50
---------------------------	-----------------

Utgifter del 2, dyrking av nyttevekster i barnehagen:

Utgifter materialer:	
Materialer plantekarmer:	875,00
Frø, jord, gjødsel, såbrett:	2990,00
Til sammen:	3865,00

Andre utgifter Osloavdelingen, Hageselskapet:	
Dugnadstimer: 30 t à 125	3750,00
Kjørekostnader:	300,00
Til sammen:	4050,00

Utgifter Hageselskapet sentralt:	
Administrative kostnader:	3000,00
Veileder: 45 t à 625	28125,00
Til sammen:	31125,00

Til sammen, del 2:	39040,00
---------------------------	-----------------

Til sammen, del 1 og del 2:	118161,50
------------------------------------	------------------

Oppsummering og konklusjon

Pilotprosjektet har etter vår bedømmelse vært svært vellykket. Det kom svært raskt i gang og har vakt stor begeistring hos alle involverte. Det er plantet frukttrær og bærbusker, til dels i plantekasser, i de fem impliserte Oslobarnehagene. Dessuten er det innkjøpt frø av grønnsaker og urter, såbrett, materialer til planterammer, jord og kugjødselkompost med tanke på såing og utplanting våren 2006.

Samarbeid mellom barnehager og aktuelle lokallag i Hageselskapet er initiert, og vi har forhåpninger om at dette samarbeidet vil fortsette.

Vi har utarbeidet en veileder om dyrking av frukt og bær i barnehager, og en om dyrking av grønnsaker i barnehager. Veilederne blir tilgjengelige fra Hageselskapets nettside, gjerne også med en link fra Landbruks- og matdepartementets nettside.

Vi i Hageselskapet takker med dette departementet for det gode samarbeidet, og den økonomiske støtten som muliggjorde det arbeidet som er gjort.

Grunnlaget er nå lagt, og vi håper at det ved hjelp av fremtidige tilskudd skal bli mulig å utvide prosjektet til å gjelde mange flere barnehager rundt omkring i landet. Selv om veilederne er utarbeidet, trengs det sannsynligvis mer aktivt informasjonsarbeid for at flere barnehager skal satse på noe tilsvarende. Dersom Hageselskapet får noe midler slik at våre ansatte kan prioritere å bruke tid på dette arbeidet, kan vi benytte nettverket i vår landsomfattende organisasjon til å få lokallagene til å engasjere seg overfor barnehagene.

Vi drøftet tidligere i høst med representanter fra departementet muligheten for å presentere pilotprosjektet og departementets medvirkning under den store Hus & Hagemessen på Lillestrøm 21.-23. april 2006. Hageselskapet samarbeider med Norges Varemesse, og skal der ha en stor stand. I tillegg til å fokusere på vår rolle som faglig veileder for hageinteresserte kan vi der også trekke fram dette pilotprosjektet som viser vårt felles engasjement overfor barn og unge. Det vil koste oss noe å få drevet fram noen av plantene, og få flyttet noen plantekasser med trær, busker og grønnsaker til Norges Varemesse og deretter tilbake til

barnehagene. Det er også en viss risiko for at plantene som blir drevet fram så tidlig kan få skader etter at de blir satt ut igjen. Aller helst burde vi derfor få laget et par plantekasser og få kjøpt noen planter ekstra til arrangementet på Lillestrøm. Vi bør også få trykket opp ekstra opplag av veilederne som kan deles ut under messen der det er over 20.000 besøkende, blant disse mange yngre familier med barn.

Oslo, 30.11.2005

Gustav Redalen

Annie Mette Riis